

Paulus' derde zendingsreis: Apollos in Efeze

door: Peter Cuijpers

Handelingen 18:23-28

Na enige tijd in Antiochië te hebben doorgebracht, begon Paulus aan zijn derde zendingsreis. Vanuit Antiochië doorreisde hij achtereenvolgens het land Galatië en Frygië en versterkte alle discipelen (Hand. 18:23). Over het verblijf van Paulus in Antiochië wordt ons niets meegedeeld, maar ongetwijfeld heeft hij daar verslag uitgebracht van zijn tweede zendingsreis, zoals hij dit ook had gedaan van zijn eerste zendingsreis (Hand. 14:26-28). Het karakter van de derde reis is niet zozeer gemeentestichtend, maar gemeenteopbouwend. De nadruk wordt gelegd op het 'versterken' van de discipelen (vs. 23b; vgl. Hand. 20:1-2; 17-38). Hier zien we opnieuw Paulus als de herder die zich bekommert om de schapen¹.

APOLLOS

Nadat Lucas zeer beknopt de reisroute en het doel van de derde zendingsreis heeft beschreven, verdwijnt Paulus voor dat moment naar de achtergrond en wordt Apollos geïntroduceerd (vs. 24-28), een markante persoonlijkheid die veel indruk heeft gemaakt.

1. Zijn afkomst

Hij was een Jood en behoorde dus tot het oude verbondsvolk van God. Hij was echter een 'bekeerde' Jood – hij had openlijk partij gekozen voor de Heer Jezus en maakte deel uit van de gemeente, het nieuwe

volk van God. In de gemeente doet het er niet toe of je Jood of Griek bent (Gal. 3:27-29).

2. Zijn naam

Hij werd Apollos genoemd. Zijn naam is een afkorting van Apollonios, d.i. behorend bij Apollo.

3. Zijn geboortestad

Hij was geboren in Alexandrië in Egypte, na Rome de grootste stad van het rijk. Een derde deel van de bevolking bestond uit Joden, het was daarmee de grootste Joodse kolonie in de diaspora. Alexandrië was in die dagen hét centrum van wetenschap en cultuur en huisvestte een grote universiteit.

4. Hij was een welsprekend - een geleerd man

Hij was welsprekend en geleerd. Waarschijnlijk had hij een opleiding genoten aan een van de beroemde retorenscholen van Alexandrië. Hij was in ieder geval een geleerd man. Had hij misschien de vermaarde universiteit in Alexandrië doorlopen? Een retor was iemand die goed kon spreken. Deze welsprekendheid is met zekerheid een van de oorzaken geweest dat veel Korintiërs de voorkeur gaven aan Apollos boven Paulus (vgl. 1 Kor. 1:12; 2:4; 2 Kor. 10:10).

5. Hij was machtig in de Schriften

Als Jood kende hij het Oude Testament op zijn duimpje. Doorkneed in de Schriften was hij in staat om verbanden te leggen en uitleg te geven, hij zou iemand worden die tot alle goed werk ten volle was toegerust (vgl. 2 Tim. 3:16-17).

6. Hij was onderwezen in de weg van de Heer

In het boek Handelingen is 'de Weg' een aanduiding van het christelijk geloof (vgl. Hand. 9:2; 19:9,23; 22:4; 24:14,22). J.G. Fijnvandraat zegt hierover: 'Let wel: de weg van de Heer, niet de leer over de Heer. In die uitdrukking ligt opgesloten dat het christendom niet een leerstelsel is dat goed is voor de studeerkamer, maar een geloof dat gezien wordt in een levenswijze, in het bewandelen van een weg. Het is wandelen in de voetstappen van de Heiland'.

¹ Zie het artikel: [Paulus als evangelist en herder](#).

7. Hij was vurig van geest

Vurig van geest heeft hier niets te maken met een bijzondere werking van de Heilige Geest. Het was een karaktereigenschap van Apollos – hij was enthousiast, een man waar ‘pit’ in zat!

8. Hij leerde nauwkeurig de dingen betreffende Jezus

De leer over de dingen betreffende Jezus, over Wie Hij is en wat Hij heeft gedaan, moet nauwkeurig worden gebracht. We kunnen niet zomaar lukraak uitspraken doen over de Heer Jezus, zonder dit nauwkeurig aan de Bijbel getoetst te hebben. Lucas, de schrijver van het boek Handelingen, hanteerde eveneens dit principe (zie Luc. 1:1-4).

9. Hij kende alleen de doop van Johannes

Zijn kennen was nog ‘ten dele’ (vgl. 1 Kor. 13:9); het was onvolledig, er ontbrak iets aan. Dit was voor hem echter geen verhindering om vurig van geest over de Heer Jezus te spreken. De boodschap die Johannes de Doper had verkondigd, gaf hij getrouw door: De beloofde Messias is onder ons, die zal u dopen met de Heilige Geest en met vuur (Luc. 3:16-17).

De doop van Johannes de Doper was een doop van bekering tot vergeving van zonden (Luc. 3:3). Johannes riep de mensen op om zich te bekeren en te geloven in Hem die na hem kwam, d.i. de Heer Jezus (Matt. 3:11). Apollos had aan deze oproep gehoor gegeven. Hij had zich bekeerd en zich laten dopen tot vergeving van zijn zonden. Hij geloofde in de Heer, die als Koning zou gaan regeren. Dat Jezus, de Messias, inmiddels gekruisigd, gestorven, opgestaan en ten hemel gevaren was, was hem onbekend.

10. Hij sprak vrijmoedig in de synagoge

Vrijmoedigheid is niet iets vanzelfsprekends. Paulus vroeg om voorbede om met ‘vrijmoedigheid’ de verborgenheid van het evangelie bekend te maken (Ef. 6:19-20). Mensenvrees kan ons beroven van onze vrijmoedigheid om over de dingen betreffende Jezus te spreken. Bij Apollos was dit niet het geval, hij begon vrijmoedig te spreken in de synagoge. Het kan best zijn dat er nog ontbrekende puzzelstukjes zijn – onze kennis is ‘ten dele’ – maar dit is geen excuus om dan ook maar te zwijgen over ‘de dingen betreffende Jezus’. Daar waar een kaars niet brandt, zal het duister blijven. Hoe klein het vlammetje ook is, het is voldoende om licht te brengen in de duisternis.

11. Hij liet zich leren

In vers 26 komen we twee oude bekenden tegen: Aquila en Priscilla (vgl. Hand. 18:1-3,18-19). Zij waren in de synagoge in Efeze aanwezig toen Apollos over de Heer sprak. Na de dienst namen zij Apollos met zich mee naar huis en legden hem in privé-sfeer de weg van God ‘nauwkeuriger’ uit (vs. 26). Het evangelie dat hij verkondigde was wel juist (nauwkeurig), maar het was onvolledig. Hij predikte niet het ‘volle’ evangelie – er ontbrak iets aan. Dit ‘ontbrekende’ hebben zij aangevuld. Priscilla had hier

volgens veel uitleggers het grootste aandeel in, zij wordt als eerste genoemd vóór Aquila. Apollos voelde zich niet te trots om zich door een paar eenvoudige tentenmakers te laten bijscholen. Veel geschoolde theologen denken dat zij de kennis in pacht hebben. Zij willen wel ‘leren’, maar vaak niet ‘geleerd worden’ – zeker niet door lager opgeleide christenen. Laten wij echter niet vergeten dat de Heer Jezus een timmerman was, en dat de apostelen ongeletterde en eenvoudige mensen worden genoemd (Hand. 4:13).

12. Hij was de gelovigen tot grote steun

Zo kon Apollos groeien in het geloof en aan de christelijke gemeente worden toegevoegd. Toen ‘de broeders’ hoorden dat Apollos naar Achaje wilde doorreizen, moedigden zij hem aan. Met een aanbevelingsbrief op zak kwam hij in Achaje aan en was de gelovigen tot grote steun. In de persoon van Apollos hadden ze een bekwame leraar in hun midden. Ongetwijfeld heeft hij hen met zijn toegenomen kennis gediend en opgebouwd (vgl. 1 Kor. 3:5-9).

13. Hij weerlegde de Joden in het openbaar

De steun voor de gelovigen te Korinte bestond vooral hierin dat er nu iemand was gekomen die het tegen de Joden kon opnemen: een Jood die doorkneet was in de Schriften en wist waarover hij sprak. Met zijn grote Schriftkennis weerlegde Apollos de Joden krachtig in het openbaar door uit de Schriften te bewijzen dat Jezus de Christus is (vs. 28). Apollos – een man met charisma, iemand die vurig van geest was en ook het ‘vuur’ bij anderen kon aansteken. Meer over hem valt te lezen in Handelingen 19:1; 1 Korintiërs 1:12; 3:4-8, 22; 4:1-6; 16:12 en Titus 3:13.

Om over na te denken

“Toen nu Priscilla en Aquila hem hadden gehoord, namen zij hem met zich mee en legden hem de weg van God nauwkeuriger uit” (vs. 26).

Wat kunnen we veel leren uit dit ene vers. In de eerste plaats het tactvolle en wijze optreden van Aquila en Priscilla. Zij moeten op het puntje van hun stoel hebben gezeten toen zij Apollos hoorden spreken in de synagoge. Toch hielden zij zich in: zij interrumpcerden hem niet en vielen hem ook niet publiekelijk af. Integendeel, ze namen hem apart om hem in hun huis, in de privé-sfeer, bij te praten.

Bij de ‘broederbeweging’ staat 1 Korintiërs 14:26-40 hoog in het vaandel, en terecht! De vrijheid die een broeder heeft om zich in de gemeente te uiten is een hoog goed. Niet overal kan een gelovige een lied opgeven, een gebed uitspreken of vanuit de Bijbel profeteren of leren. In de praktijk zitten er echter nogal wat haken en ogen aan. En nu doel ik niet op die broeders die vleeselijk zijn en van hun vrijheid misbruik maken – die zijn er ook. Nee, ik heb het over hen die ‘beoordelen’ (1 Kor. 14:29). Er zijn broeders die zich niet of nauwelijks laten horen in de samenkomsten. Hoe komt dit, wat is daar de oorzaak van? Dit kan

diverse oorzaken hebben. Een van de meest droevige oorzaken is dat ze wel eens publiekelijk tot de orde zijn geroepen. Een broeder die voor de zoveelste keer een ‘verkeerd’ lied had opgegeven en na afloop op de vingers werd getikt – het lied week af van het thema dat de Heilige Geest in het midden had gebracht! Een broeder die gesproken had en meteen door een aantal broeders werd ‘bestormd’ om hem te corrigeren of ter verantwoording te roepen. Enzovoort. Dat we moeten beoordelen staat vast, het is een bijbelse opdracht. En een broeder zal ook wel eens een keer gecorrigeerd moeten worden, maar wáár doen wij dit en op welke manier gebeurt het? Iemand openlijk op de vingers tikken getuigt niet van veel respect en kan bij sommige broeders zelfs traumatische gevolgen hebben. De ‘beoordelaars’ kunnen het bij het rechte eind hebben, maar wij kunnen ons afvragen wat de Heilige Geest meer bedroeft: een lied of gebed dat ‘niet past’ in het thema van de dienst, of broeders die na afloop als kakelende kippen op een broeder afstormen om hem te corrigeren?

Wat kunnen wij nog meer leren uit het optreden van Aquila en Priscilla? Zij namen hem met zich mee en legden hem de weg van God nauwkeuriger uit. Hoe vaak heb ik al iemand mee naar huis genomen om hem het evangelie nauwkeuriger uit te leggen? Wat zijn onze gespreksonderwerpen als we iemand op de koffie vragen? Hebben we het alleen over koetjes en kalfjes, of komt de Heer Jezus ook wel eens ter sprake? We hoeven niet altijd over ‘de dingen betreffende Jezus’ te spreken, maar als we er nóóit over spreken klopt het niet! Ieder die de naam van de Heer zal aanroepen, zal behouden worden. Hoe zullen zij nu Hem aanroepen, in Wie zij niet geloofd hebben? En hoe zullen zij geloven in Hem, van Wie zij niet gehoord hebben? En hoe zullen zij horen zonder iemand die predikt? (Rom. 10:13-14). God heeft ons geen mond gegeven om Hem alleen op zondag te loven, maar ook om mensen die verloren gaan het evangelie te verkondigen.

Veel schriftuitleggers schrijven Priscilla een hoofdrol toe in dit huiskamertafereel – zij wordt immers vóór Aquila genoemd. Feministische theologen beweren dat de Bijbel een echt mannenboek is. Wie echter oplettend leest, ontdekt dat er zeker een rol voor de vrouw is weggelegd in de Bijbel. Dat Priscilla hier als eerste wordt genoemd, betekent echter niet dat zij zich op de voorgrond heeft gedrongen. In de scheppingsorde van God volgt de vrouw op de man (1 Kor. 11:3,6-12), en daaraan moeten wij niet tornen. Maar de Bijbel zwijgt ook niet over de dienst van vrouwen. In het gevolg van de Heer Jezus bevonden zich vele vrouwen, die Hem dienden met hun bezittingen (Luc. 8:1-3). Vrouwen hebben in de geschiedenis van Gods volk al menige man verlegen gemaakt, die kleinerend dacht over de vrouw. Maar Gods Woord maakt ook de vrouw beschaamd, die haar gaven wil gebruiken om de man als hoofd van de vrouw te miskennen. Mirjam was niet tevreden met de plaats die de HERE haar gegeven had

te midden van het volk. Ze kwam in opstand en zei: *“Heeft de HERE soms uitsluitend door Mozes gesproken, heeft Hij niet ook door ons gesproken?”* (Num. 12:2). Zij wilde een soortgelijke plaats als Mozes innemen. Maar heeft de vrouw in de gemeente dezelfde plaats als de man? Of is zij, evenals Mirjam, geroepen om met haar gaven te dienen volgens de orde die God vanaf het begin voor man en vrouw heeft ingesteld?

Het laatste blijkt het geval. In 1 Korintiërs 11 geeft Paulus reeds dit principe aan: de man is het hoofd van de vrouw. In 1 Korintiërs 14:34-36 werkt hij dit uit in de praktijk van de gemeentelijke eredienst. Volgens 1 Timoteüs 2:9-15 is het de vrouw niet toegestaan te leren of te heersen over de man – maar zij moet stil zijn. Bij dit vers gaan de haren van geëmancipeerde vrouwen overeind staan. In de Bijbel heeft niet de vrouw maar de man de gezagsrol. Dit wil echter niet zeggen dat de vrouw met slaafse onderdanigheid altijd en overal moet zwijgen in het bijzijn van haar man. Natuurlijk niet! Zo gaan wij niet met elkaar om. Alsof een vrouw in huiselijke kring niet over ‘de dingen betreffende Jezus’ zou mogen spreken! Hier is niets op tegen, zolang zij zich maar niet op de voorgrond dringt. Als zij maar niet het hoogste woord voert en haar man voortdurend het gras voor de voeten wegmaait. Bescheidenheid siert de vrouw, en niet alleen als het om uiterlijke zaken gaat (1 Tim. 2:9); de zachtmoedige en stille geest is kostbaar voor God (1 Petr. 3:4).

Joodse vrouwen waren uitgesloten van het onderricht in de Tora. ‘Wie zijn dochter kennis van de wet bijbrengt, aldus de Misjna, is als iemand die haar ontucht leert’. Ik twijfel er geen moment aan dat Priscilla door een zachtmoedige en stille geest werd gekenmerkt, en dat het niet zo was dat zij, nu zij eindelijk ook eens mee mocht praten over religieuze zaken, daarvan gebruik heeft gemaakt om zich op de voorgrond te dringen.

Oude Sporen 2008